

<p>15 januari? 322 IMP. CONSTANTINUS A. AD SEVERUM. Minores, qui intra vig[inti quin]que annorum aetatem sunt, praedium vel mancipium rusti[cum sine] decreti interpositione alienatum, etiam non petita in inte[grum res]titutione, poterunt vindicare; ita ut, si hac lege proposita ta[ntum] ad metas vicesimi et quinti anni supererit, ut coepta lis [intra] eiusdem anni finem terminari non possit, inchoata lis pos[sit proten]di. Sed et ii, quos eadem lex exacto vicensimo et quint[o anno] intra viginti et sex annos deprehenderit, inchoare pe[titiones] suas non morentur, quoniam usque ad vicensimum et [sextum] annum ita inchoatae litis tempora concluduntur. Qu[i] vero] post hoc tempus agere temptaverit, expellatur, ut iam [certus] securusque possessor sit. DAT. XV K. IAN. SERD[ICAE] PROBIANO ET IV[LIANO CONSS.]</p> <p>9 februari 322 IDEM A. AD AGRICOLANUM. Cum ius evidens atque manifestum sit, ut intendendi criminis publici facultatem non nisi ex certis causis mulieres habeant, hoc est, si suam suorumque iniuriam persequantur, observari antiquitus statuta oportet; neque enim fas est, ut passim mulieribus accusandi permissa facultas sit. Alioquin in publicis olim quaestionibus interdum aut admissa probatio est aut accusantis auctoritas. Patroni etiam causarum monendi sunt, ne respectu conpendii feminas, securitate forsitan sexus in actionem illicitam prouentes, temere suscipiant. P(RO)P(OSITA) V ID. FEB. PROBIANO ET IULIANO CONSS.</p> <p><i>Interpretatio.</i> Feminis nisi in sua suorumque causa quemquam accusare non liceat, quia susceptione alienarum causarum legibus prohibentur. Advocati etiam commonendi sunt, ne contra leges suscipiant in alienis causis feminas litigare cupientes.</p> <p>24 maart 322 Imperator Constantinus. Cum a nobis fuerit ad appellationem consultationemve rescriptum, sive sit primo iudicio petita dilatio sive ea tributa non sit sive nec petita quidem, eam dare cuiquam non licebit eadem ratione, qua nec in iudiciis quidem cognitionum nostrarum dilatio tribui solet. CONST. A. AD MAXIMUM. PP. ROMAE VIII K. APRIL. PROBIANO ET IULIANO CONSS.</p> <p>22 mei 322 IDEM AUG. AD MAXIMUM P(RAEFECTUM) U(RBI). Denuntiari vel apud provinciarum rectores vel apud eos, quibus actorum conficiendorum ius est, decernimus ne privata testatio mortuorum aut in diversis terris absentium aut eorum, qui nusquam gentium sint, scripta nominibus falsam fidem rebus non gestis adfigat. DAT. X KAL. IUN. SIRMIO PROBIANO ET IULIANO CONSS.</p> <p><i>Interpretatio.</i> Contestari apud rectores provinciae vel defensores aut omnes, apud quos gesta conficiuntur, litem iubemus, ne ullus nomen absentis aut mortui vel qui non potuerit inveniri, in litis contestatione recipiat, ne falsitatis inveniatur occasio.</p> <p>22 mei 322 IDEM A. AD MAXIMUM P(RAEFECTUM) U(RBI). Eum, qui sciens iudicio adesse neglexerit, ut contumacem iudex poena multabit. DAT. X K. IUN. SIRMIO PROBIANO ET IULIANO CONSS.</p> <p>12 juni 322 IMP. CONSTANTINUS A. ad Maximum praefectum Urbi. ...uxisset, eorum omnium iudicio fieret copia. Quod quidam ita interpretati sunt, ut contractis in litem omnibus et adsertionibus iam ordinatis et profligatis exactisque paene iudiciis, si cui earum personarum, quae in quaestione sunt, partus accidisset, quasi accessione absentiae necessariae spectataeque personae novari tempora iuris esse adfirmant. Sed cum aliud sit abesse, aliud necdum natum esse, placuit eos qui nascuntur matrum condicionibus et iure uti, quarum mox visceribus exponuntur, neque ideo, quod natus quidam est, tempora iudicii renovari. ante litem vero nati suo omnes nomine in quaestionem vocentur, quoniam hos solos, qui in lite nati erunt, omnem fortunam matrum complecti oportet et aut iustis tradi dominis aut libertate frui cum lucis auctoribus, cum eorum nulla propria veriorve possit esse defensio quam matrum. DAT. PRID. ID. IUN. SIRMIO PROBIANO ET IULIANO CONSS.</p> <p>6 juli 322 IDEM A. Menandro. Provinciales egestate victus atque alimoniae inopia laborantes liberos suos vendere vel obpignorare cognovimus. Quisquis igitur huiusmodi repperietur, qui nulla rei</p>				
--	--	--	--	--

familiaris substantia fultus est quique liberos suos aegre ac difficile sustentet, per fiscum nostrum, antequam fiat calamitati obnoxius, adiuvetur, ita ut proconsules praesidesque et rationales per universam africanam habeant potestatem et universis, quos adverterint in egestate miserabili constitutos, stipem necessariam largiantur atque ex horreis substantiam protinus tribuant competentem. Abhorret enim nostris moribus, ut quemquam fame confici vel ad indignum facinus prorumpere concedamus. DAT. PRID. NON. IUL. ROMAE PROBIANO ET IULIANO CONSS.

20 juli 322 IMP. CONSTANTINUS A. ad Maximum Pf. U. Si quis libertate utentes eiusque compotes inopinatos in discrimen ingenuitatis adducat, si eos forte assertio defecerit, circumductio praebetur, assertorem quaeri titulo per literas indicante; ne causa per silentium ignoretur vel absurde etiam proclametur: ut, qui comperissent, vellent asserere, vel cunctantes etiam cogentur; neu, si assertor defuerit, vincti, multis eos scientibus liberos, a dominis ducantur.

1. Ideoque sancimus: si quis assertoris inops atque ignotus, circumlustratis provinciae populis, desertus tradatur ei, qui servum dixerit, non infracta, sed dilata libertate, assertore invento vires recolligat, et suis renovatis defensionibus resistat in iudicio, possessoris iure privilegiisque subnixus, quamquam de domo illius processerit. Neque enim illa possessio est in tempus accepti, sed expectatio assertoris in tempore non reperti; ita ut, si instaurata lite restitutusque in sua iura partibus, pro libertate fuerit lata sententia, iniuriae impudentiaeque causa adversarius pari numero servorum mulctetur, quotquot erunt, qui in servitum petiti sunt: iis vero non condemnatur, qui in ipsa fuerint lite progeniti.

2. Quod si quis ante assertorem repertum vel ante sententiam fuerit mortuus, heredibus causam status probantibus mulctatius servus tradetur: et heredes eius, qui libertatem temerabat, si implacabilem animum indicant, eadem maneat mancipiorum lex atque condicio; si liberos sinent, quos clausos repererint, occidunt cum personis delicta.

3. Minorum defensores eadem manebit mancipiorum mulcta: ac iudicio his, quos defenderant, reposcentibus, rei male gestae dabitur aestimatio.

4. Quum id proprio periculo fecerit assertor, ut rem salvam fore promittit, ita satis accipiat de mulctae redhibitione.

5. Libertatem victis hostibus victorum dominatio abstulit; leges vero iniuriosos poena afficiunt et fama spoliant, dictumque in iurgio in adversarium immodestius iactatum petulantiusque fustum poenam subire cogitur: atque non erit impunita labefactatio atque oppugnatio libertatis, quae in convictis quoque punitur. iniustum est autem, alienum ad servum recepisse, et alterius servi abductione condemnatur. DAT. XIII KAL. AUG. SIRMIO, PROBIANO ET IULIANO CONSS.

Interpretatio. Si aliquis in libertate positum ad servitium conetur addicere, iubet pulsatum ex ordinatione iudicis per populos et per publicum duci, ut defensorem sui status inveniat et inventum assertorem per chartam petat a iudice, ne silentio ingenuitas opprimatur. Quod si aut ipse sibi adesse aut assertorem non potuerit invenire, tradatur domino repetenti ad servitium, non ad poenale supplicium: ita ut non per hanc traditionem ex integro spem libertatis amittat, nisi quum habuerit locum, invento assertore libertatis suae statum asserat legibus audiendus. Quod si tali ordine reparata lite, qui pulsantur, ingenuos se esse docuerint, tunc ille, a quo ingenuitas iniuste fuerat appetita, tot mancipia his, quos ad servitum vocabat, eius aetatis et sexus dare cogatur, illis in condemnatione non annumerandis his, qui, dum causa protrahitur, in lite nati esse probantur. Quod si ex his, qui ad servitum vocantur, dum per assertorem requirendum aut alia occasione causa protrahitur, aliqui moriantur, et heredes eorum statum ingenuitatis obtinuerint, pro illius persona, quae in lite mortua est, heredibus suis eius compensatio, sicut et pro vivis, a pulsante reddenda est. Si vero ille moriatur, qui liberos conabatur addicere, et filios aut heredes dimittat, si persequi voluerint causam, quam pater aut auctor inchoaverat, et victi fuerint, ad supra scriptam satisfactionem tenendi sunt, ut alia tot mancipia male pulsatis satisfaciant. Si vero agere

<p>noluerint, nec persequi eos tentaverint, sed etiam in custodiam ab auctore redactos absolverint, erunt a mulctae condemnatione securi, quia non in auctoris sui vitio perstiterunt. Quod si forte minores sint, et tutor eorum vel curator causas eorum adversus ingenuitatem prosequi velit, et fuerit superatus, ipse de propria facultate ad satisfactionem tenendus est. Si vero post secundam reparationem assertor inventus periculo suo addicti causam crediderit replicandam, ut, si vincatur, peculium aut servitia susceptorum vel ipsos reddere debeat: similiter et ille, qui pulsat, dato fideiussore promittat se praedictum numerum vel meritum mancipiorum, vel quod ab his in peculio reposcit, satisfacere, quum fuerit superatus.</p> <p>26 juli 322 IMP. CONSTANT(INUS) A. AD LUSITANOS. Si qua posthac edicta sive constitutiones sine die et consule fuerint deprehensae, auctoritate careant. DAT. VII KAL. AUG. SAVARIAE PROBIANO ET IULIANO CONSS.</p> <p>30 oktober 322 IMP. CONSTANTINUS A. ad Maximum praefectum praetorio.</p> <p>Propter criski atque helenae partum omnibus indulgemus praeter veneficos homicidas adulteros. ACC. III KAL. NOV. ROMAE PROBIANO ET IULIANO CONSS.</p>				
---	--	--	--	--